

บทที่ ๔

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการอภัยโทษในสังคมไทยตามหลักพระพุทธศาสนากับการอภัยโทษของประเทศอังกฤษและอเมริกา ผลการศึกษารูปได้ดังต่อไปนี้

๔.๑ สรุปผลการวิจัย

๑. แนวความคิดและรูปแบบการให้อภัยโทษในประเทศไทย

การให้อภัยโทษของไทยมีแนวคิดมาจากหลักธรรมของการให้อภัยทานเป็นการให้ในลักษณะที่มีชีวิตวัตถุทานเป็นมหากุศล พระมหากษัตริย์ผู้ปกครองประเทศไทยได้ทรงยึดมั่นหลักธรรมพระพุทธศาสนาปฏิบัติศัทธิราชธรรมและบำเพ็ญทศบารมีมาช้านาน มีพระราชอำนาจในการที่จะพระราชทานอภัยโทษแก่พสกนิกรผู้ต้องอาญาแผ่นดินได้ อันเป็นการบำเพ็ญทานบารมีแผ่เมตตาไปยังพสกนิกรของพระองค์

การให้อภัยโทษในประเทศไทยตามรูปแบบการปกครองแต่ละสมัยมีดังนี้

(๑) รูปแบบของการพระราชทานอภัยโทษในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นรูปแบบการใช้พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์โดยตรงกับราษฎร เสมือนพ่อปกครองลูกตามหลักพรหมวิหารธรรมและทศพิธราชธรรม

(๒) รูปแบบการพระราชทานอภัยโทษในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นรูปแบบการใช้พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์แบบเจ้ากับข้าคือ พระมหากษัตริย์จะมีอำนาจเด็ดขาดเพียงพระองค์เดียวลักษณะของการใช้พระราชอำนาจค่อนข้างแข็ง ไม่ค่อยมีความยืดหยุ่นแต่ยังคงยึดหลักทศพิธราชธรรม

(๓) รูปแบบการพระราชทานอภัยโทษในสมัยกรุงธนบุรีเป็นการใช้พระราชอำนาจแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาดของพระมหากษัตริย์เนื่องจากเป็นภาวะสงครามกอบกู้บ้านเมืองและสร้างเมืองใหม่หลังจากว่างเว้นสงครามก็ทรงใช้พระราชอำนาจ ทั้งแบบพ่อปกครองลูก และทศพิธราชธรรมมาใช้ร่วมกัน

(๔) รูปแบบการพระราชทานอภัยโทษในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์เป็นยุคที่มีการใช้รูปแบบการอภัยโทษตามสมัยกรุงธนบุรีจนกระทั่งถึงในรัชสมัยรัชกาลที่ ๕ เริ่มมีการปฏิรูปกฎหมายและการศาล ตามพระราชกฤษฎีกา การพระราชทานอภัยโทษต่อมาจะมีเจ้าพนักงานทำหน้าที่ทูลเกล้าถวายฎีกาเพื่อขอพระราชทานอภัยโทษ ต่อพระมหากษัตริย์ หลังจากปีพุทธศักราช

๒๔๙๕ เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย พระมหากษัตริย์ทรงใช้พระราชอำนาจอภัยโทษตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ

(๕) รูปแบบการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์ไทยปัจจุบัน (รัชกาลที่ ๙) ใช้รูปแบบหลักเกณฑ์ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค ๗ ว่าด้วยการอภัยโทษ เปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาและลดโทษ มีการพระราชทานอภัยโทษเป็น ๓ แบบคือการพระราชอภัยโทษแบบทั่วไปในวโรกาสสำคัญอันเป็นมงคลของบ้านเมือง การพระราชทานอภัยโทษรายบุคคลและการอภัยโทษตามจารีตประเพณี

คุณลักษณะและความสำคัญของการอภัยโทษในประเทศไทยปัจจุบันยึดหลัก ๕ ประการ คือ

๑. หลักแห่งความเมตตาธรรมของผู้ปกครองในการพระราชทานอภัยโทษ
๒. หลักแห่งความยุติธรรมโดยใช้พระราชอำนาจในกระบวนการยุติธรรมตามกฎหมาย
๓. หลักแห่งอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา คือ การลงโทษผู้กระทำความผิดให้รู้สึกเจ็บปวดและเกรงกลัวต่อโทษทัณฑ์
๔. หลักแห่งการบริหารกิจการราชทัณฑ์ เป็นการลดความรู้สึกละแวกของผู้ต้องโทษไม่ให้เป็นปฏิกิริยาต่อสังคมและรู้จักปฏิบัติตนในทางที่ดี
๕. หลักแห่งความมั่นคงของประเทศ เป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยและความเป็นธรรมในสังคม ให้ทุกคนสำนึกถึงความสมเกียรติยศ

๒. รูปแบบและแนวความคิดการอภัยโทษในประเทศตะวันตก

รูปแบบและแนวความคิดการอภัยโทษในประเทศตะวันตกนั้นเกิดจากแนวความคิดว่าการให้อภัยโทษหรือลดโทษเป็นการเปลี่ยนจากโทษหนักเป็นเบาให้ผู้กระทำความผิดสามารถกลับตัวเป็นคนดีได้ก่อนครบกำหนดการลงโทษตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในคำพิพากษา เพื่อเป็นการลดปริมาณผู้ต้องขังและประหยัดงบประมาณของประเทศ การพระราชทานอภัยโทษเป็นวิธีการที่แสดงถึงความเมตตาคุณของกษัตริย์หรือประมุขของรัฐที่จะใช้อำนาจในการอภัยโทษโดยการยกโทษหรือลดโทษให้แก่ประชาชนในรัฐของตนที่ต้องโทษอันเนื่องมาจากการกระทำผิดต่อกฎหมายอาญาของรัฐ ตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไข พื้นฟูผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นทฤษฎีที่รัฐสมัยใหม่นำมาใช้ในการลงโทษผู้กระทำความผิด มีแนวความคิดว่าในการลงโทษผู้กระทำความผิดจะต้องลงโทษโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทำให้เขาสามารถกลับตัวเป็นคนดีและให้โอกาสผู้กระทำความผิดได้กลับคืน

เข้าสู่สังคม ทฤษฎีนี้จึงได้เสนอแนวทางวิธีการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดไว้หลายวิธีด้วยกัน ซึ่งการอภัยโทษก็เป็นวิธีการหนึ่งของแนวทางดังกล่าวนี้ด้วย

ในต่างประเทศ เช่น ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา การอภัยโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดโดยส่วนมากจะเป็นการอภัยโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดเฉพาะรายบุคคล ที่มีอำนาจในการอภัยโทษจะพิจารณาถึงความเหมาะสมของผู้กระทำความผิดหลังจากมีคำพิพากษาลงโทษ เช่น พิจารณาจากความประพฤติในระหว่างที่ถูกคุมขัง, อายุ, ความเจ็บป่วย เป็นต้น ส่วนการอภัยโทษหมู่หรือการอภัยโทษเป็นกลุ่มจะไม่ค่อยเกิดขึ้น

๓. รูปแบบและแนวทางการให้อภัยโทษในประเทศอังกฤษ

รูปแบบและแนวทางการอภัยโทษในประเทศอังกฤษนั้นเกิดจากมีกลุ่มอิทธิพลต่างๆ ซึ่งมีอยู่หลายกลุ่ม นอกจากพระมหากษัตริย์แล้วยังมีกลุ่มนักบวชและขุนนางต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มคนในปกครอง การพระราชอภัยโทษมิได้มีลักษณะที่เป็นอิสระเบ็ดเสร็จเด็ดขาดจากพระมหากษัตริย์ การพระราชทานพระราชวินิจฉัยอภัยโทษใดๆ ย่อมเป็นไปตามความเห็นของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย อำนาจในการพระราชทานอภัยโทษมีประเด็นของวิวัฒนาการการด้วยเหตุสำคัญ ดังนี้

๑) วิวัฒนาการจากความขัดแย้ง ระหว่างกลุ่มบาทหลวงในไอร์แลนด์กับกลุ่มมุข

นายกรัฐมนตรีในอังกฤษ กลุ่มเจ้าผู้ครองแคว้นกับกลุ่มพระราชาธิบดี และกลุ่มมวลงชนกับกลุ่มผู้ถืออำนาจนิติบัญญัติและตุลาการ นอกจากนี้รัฐสภาอังกฤษเองก็ได้โต้แย้งพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในการพระราชทานอภัยโทษอยู่เนืองๆ

๒) การลงโทษทางคดีอาญา เนื่องจากมีผู้กระทำความผิดร้ายแรงในคดีอาญาที่ถูกลงโทษประหารชีวิตโดยไม่มีข้อยกเว้นและมีนักโทษประหารชีวิตจำนวนมาก ดังนั้นพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษจึงเป็นทางออกที่สำคัญเพื่อบรรเทาความรุนแรงและเคร่งครัดจนเกินไปในการลงโทษทางอาญา

๓) มีการแสวงหาผลประโยชน์จากการอภัยโทษ ซึ่งทำให้การอภัยโทษแต่ละครั้งต้องมีการจ่ายเงินให้ผู้มีอำนาจ เจ้าหน้าที่ประจำโบสถ์ของคริสตศาสนิกายโรมันคาทอลิกขายใบล้างบาป นำรายได้มาปรนเปรอชีวิตอันหรูหราและความสะดวกสบายของบาทหลวง มีกฎหมายห้ามซื้อขายความยุติธรรม

รูปแบบการอภัยโทษมีอยู่ ๒ แบบคือ การให้อภัยโทษแบบมีเงื่อนไข เช่น ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในอเมริกา นักโทษในประเทศอังกฤษได้รับข้อเสนอที่รับอภัยโทษหากยินยอมที่จะเดินทางไปทวีปอเมริกาซึ่งเหมือนกับการเนรเทศ อีกรูปแบบหนึ่งคือการอภัยโทษแบบไม่มีเงื่อนไข จะลดโทษหรืออภัยโทษต้องเป็นไปอย่างรัดกุมมีกระบวนการขั้นตอนการพิจารณาที่จะ

อภัยโทษตามกฎหมายที่บัญญัติไว้ ซึ่งการให้อภัยโทษในประเทศอังกฤษมีอิทธิพลต่อระบบกฎหมายไทยอยู่มาก

๔. รูปแบบและแนวคิดการอภัยโทษในอเมริกา

การอภัยโทษในสหรัฐอเมริกานั้นมีอยู่หลายรูปแบบด้วยกัน กล่าวคือ อาจจะเป็นการอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไขหรือเป็นการอภัยโทษโดยมีเงื่อนไขก็ได้ การอภัยโทษโดยการลดโทษหรือเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาให้แก่ผู้กระทำความผิดหรือจะเป็นการอภัยโทษโดยการชะลอลงโทษและยกโทษปรับทัณฑ์ที่ถูกปรับและทัณฑ์ที่ถูกริบ รวมถึงการอภัยโทษโดยทั่วไปให้แก่ผู้กระทำความผิดซึ่งก็คือ การนิรโทษกรรมนั่นเอง กรณีจะแตกต่างจากการอภัยโทษเป็นการทั่วไปในประเทศที่ซึ่งจะมีผลเป็นการยกโทษ หรือลดโทษให้กับผู้ที่ได้รับการพระราชทานอภัยโทษ แต่การอภัยโทษโดยทั่วไปในสหรัฐอเมริกานั้น เป็นวิธีการนิรโทษกรรมที่มีผลเป็นการยกเว้นโทษและการยกเลิกความผิดด้วย ซึ่งส่วนใหญ่ในสหรัฐอเมริกานี้จะใช้ในกรณีมีการก่อจลาจลหรือการก่อกบฏหรือการหนีจากการเป็นทหารขณะมีสงครามและในปัจจุบันการอภัยโทษโดยทั่วไปในสหรัฐอเมริกาแทบจะไม่มีการใช้แล้ว ส่วนผลของการอภัยโทษในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นจะแตกต่างจากผลของการอภัยโทษในประเทศไทยที่มีผลเป็นเพียงการยกโทษหรือลดโทษ แต่การขออภัยโทษในสหรัฐอเมริกานอกจากจะเป็นการยกโทษหรือลดโทษแล้วยังเป็นการยกเว้นความผิดด้วยโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นการอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไขจะมีผลเป็นการคืนสิทธิต่างๆ ที่เสียไปจากการลงโทษตามคำพิพากษาของศาลด้วย เช่น สิทธิในการเลือกตั้ง สิทธิในการประกอบอาชีพ เป็นต้นในประเทศสหรัฐอเมริกา การให้อภัยโทษเป็นวิธีการที่สำคัญโดยหัวหน้าฝ่ายบริหารซึ่งประกอบด้วยประธานาธิบดี ผู้ว่าการของรัฐ ใช้อำนาจในการอภัยโทษแก่ผู้กระทำความผิดทางอาญาได้มีโอกาสดำเนินการได้ก่อนครบระยะเวลาของการลงโทษตามคำพิพากษาของศาลแนวคิดที่เกี่ยวกับการอภัยโทษในอเมริกา มีอิทธิพลโดยตรงจากประเทศอังกฤษทั้งนี้เนื่องจากการก่อตั้งประเทศอเมริกาแรกเป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษเป็นส่วนใหญ่ การอภัยโทษก็จะมีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นผู้ใช้อำนาจอภัยโทษ ต่อมาก็มีความขัดแย้งระหว่างผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์กับพวกอาณานิคมโดยพวกอาณานิคมได้พยายามมอบอำนาจในการอภัยโทษของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ของพระมหากษัตริย์อังกฤษต่อสภาทั่วไป (General Council)

ต่อมาเมื่อสหรัฐอเมริกาประกาศอิสรภาพไม่ขึ้นต่อประเทศอังกฤษประเด็นการอภัยโทษจึงได้กำหนดเป็นของตนเองภายใต้ผู้นำของประเทศ คือ ประธานาธิบดีและผู้ว่าการของรัฐซึ่งมีวัตถุประสงค์เฉพาะของประเทศอเมริกาดังนี้

๑. เพื่อใช้ในการให้ความกรุณาแก่บุคคลผู้ถูกลงโทษและมีความประพฤติดี

๒. เพื่อใช้แก้ไขความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรม

๓. เพื่อเป็นเครื่องมือในการควบคุมระเบียบวินัยและจงใจให้ผู้ถูกลงโทษมีความประพฤติดี ตั้งใจทำงานระหว่างถูกจำคุก

๔. เพื่อลดความแออัดของการจำคุก

๕. เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกและเป็นธรรมเฉพาะคดี เช่น ศาลมีคำพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดฐานลักทรัพย์อันเนื่องมาจากความยากจน

รูปแบบการอภัยโทษในอเมริกานั้นเหมือนในประเทศไทย คือ

๑. การอภัยโทษไม่มีเงื่อนไข เมื่อได้รับการอภัยโทษโดยไม่มีเงื่อนไขจะทำให้บุคคลผู้กระทำความผิดทางอาญานับเป็นผู้บริสุทธิ์ได้รับสิทธิต่างๆ คืนมาโดยอัตโนมัติ

๒. การอภัยโทษโดยมีเงื่อนไข เป็นการให้อภัยโทษที่ยังไม่เกิดผลการยกเว้นความผิดจนกว่าผู้กระทำความผิดจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ก่อน อาจจะต้องกระทำการหรือไม่กระทำการบางอย่างตามที่กำหนดไว้ ถ้าหากผู้กระทำความผิดได้รับการอภัยโทษแบบมีเงื่อนไขไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขตามที่กำหนดไว้ได้ การอภัยโทษนั้นจะเป็นโมฆะ

กระบวนการขั้นตอนการขออภัยโทษของสหรัฐอเมริกาจะผ่านเจ้าหน้าที่ตามระดับชั้น ตั้งแต่ทนายความ อัยการสูงสุดเสนอผู้มีอำนาจพิจารณาการให้อภัยโทษ อำนาจในการอภัยโทษมี ๒ ระดับคือ

๑. ระดับมลรัฐ ผู้ว่าการรัฐเป็นผู้ใช้อำนาจอภัยโทษต่อผู้กระทำความผิดระดับมลรัฐ

๒. ระดับประเทศ ประธานาธิบดีเป็นผู้ใช้อำนาจอภัยโทษต่อผู้กระทำความผิดระดับประเทศ

จากการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับการอภัยโทษในสังคมไทยตามหลักพระพุทธศาสนานั้น สามารถนำมาสรุปประเด็นคำตอบเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ประการคือ

๕. แนวคิดเกี่ยวกับการอภัยโทษในพระพุทธศาสนา

สังคมไทยเรามีคำสอนในพระพุทธศาสนาสอนให้เรารู้จักลดทิฐิและกิเลสต่างๆ โดยให้รู้จักให้อภัยต่อกัน การให้อภัยกันตรงกันข้ามกับการจองเวร ที่ก่อความรุ่มร้อนในใจ ทำให้เกิดการกระทบกระทั่งหรือความขัดแย้งบานปลาย ยึดเชื้อ ที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายทั้งในระดับปัจเจกบุคคล สังคมหรือแม้แต่มติระดับโลก การให้อภัยจะยังความสงบร่มเย็นให้เกิดขึ้น รักษามิตรภาพและความสัมพันธ์ของผู้คน สังคมและโลก คำว่า “อภัยทาน” หรือการให้อภัยเป็นการประพฤตินิยมอันประกอบไปด้วยเมตตาจิตเป็นบ่อเกิดแห่งบุญและเป็นจริง เป็นธรรมอันดีงาม เป็นหลักธรรมที่มีอยู่ตามคำสอนในพระพุทธศาสนา การให้อภัยทานหรือให้อภัยโทษเป็นหลักธรรมที่จะนำมาช่วยแก้ปัญหาบ้านเมืองเรากำลังเผชิญกับความยุ่งยากของปัญหาความแตกแยกทางความคิดและปัญหาความขัดแย้งอื่นๆ ในสังคมไทยได้

การให้อภัยโทษเป็นการพัฒนาจิตใจ มนุษย์มีจิตวิญญาณ คำว่า “มนุษย์” มาจากคำว่าจิตสูง จิตที่เจริญ จิตที่หลุดพ้น เป็นจิตที่เห็นแก่ตัวน้อยในทางพระพุทธศาสนา จิตวิญญาณคือปัญญา หรือความคิดจึงเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่แตกต่างจากสัตว์ ความเป็นมนุษย์จึงอยู่ที่การมีมนุษยธรรม พระพุทธศาสนาค้นพบวิถีทางพัฒนาจิตวิญญาณ ซึ่งล้วนมุ่งลดความมีตัวตนหรือความเห็นแก่ตัว ประกอบด้วย การอยู่ร่วมกันที่ดี (ศีล) การทำจิตให้สงบ (สมาธิ) และปัญญา การให้อภัยโทษเป็นจุดเริ่มใหม่ของมิตรภาพที่ยั่งยืน เมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือกลุ่มคนในสังคม ทำให้สัมพันธภาพได้ถูกทำลายลงไป การให้อภัยโทษจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการที่จะรักษาความสัมพันธ์อันดีต่อกันไว้และเป็นสิ่งที่จะช่วยฟื้นฟูความสัมพันธ์ที่ได้ถูกทำลายลงไปให้กลับมามีความสัมพันธ์อันดีต่อกันใหม่ การให้อภัยโทษเป็นการสร้างมหากุศล ในพระไตรปิฎกได้กล่าวถึงอภัยทานนี้ว่าเป็นการให้ “มหาทาน” หรือ ทานที่ยิ่งใหญ่ หากเมื่อเทียบดูในธรรมทานให้ลึกซึ้งขึ้นไปอีก การให้อภัยทานนั้นให้ได้ยากยิ่งนัก เช่น การทะเลาะวิวาท ทำให้โกรธแค้น อาฆาตพยาบาท การให้อภัยทานนั้นจะต้องใช้ความอดทนต่อการกระทำของผู้หนึ่งผู้ใดที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดความไม่พอใจ ความผูกโกรธ ความอาฆาตพยาบาท โดยการไม่ได้ตอบโต้ตอบโทษโกรธเคือง เป็นลักษณะแห่งการยับยั้ง หักห้ามจิตใจ เพื่อไม่ให้เกิดปฏิกิริยาโต้ตอบหรือการล่วงละเมิดเบียดเบียนชีวิตใดๆ ทั้งทางกาย วาจาและใจ พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนสภาวะดังกล่าวมาเป็นการให้อภัยทาน จึงเป็นที่ประจักษ์ว่า “อภัยทาน” เป็นการสร้างกุศลที่สมบูรณ์ครบถ้วนทั้ง ทาน ศีล ภาวนา จิตใจที่ไม่ให้อภัย มีความอาฆาตพยาบาทผูกแหว จะทำร้ายเราข้ามภพชาติได้

สรุปแนวคิดการให้อภัยโทษในสังคมไทยระหว่างหลักประชาธิปไตยกับหลักธรรมาธิปไตย

๑. หลักการให้อภัยโทษในสังคมไทย (ประชาธิปไตย)

พุทธสุภาษิตที่กล่าวว่า เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร น่าจะเป็นคำกล่าวที่มีความสำคัญต่อการให้อภัยโทษกันในสังคมซึ่งทุกคนสามารถให้ได้ หากมองในแง่ของคุณธรรมจริยธรรมแล้วหากผู้กระทำผิดต่อเรายอมรับผิดและสำนึกผิดแล้ว หากเป็นเรื่องที่ไม่ร้ายแรงที่จะกระทบต่อสังคมส่วนรวม เมื่อเราให้อภัยแล้วจิตใจของเราก็จะเบาสบายไม่ผูกแหว ไม่สูญเสียมิตรภาพที่ดีต่อกัน นอกนั้นก็จะเป็นเรื่องของกฎแห่งกรรมที่แต่ละบุคคลจะต้องรับไป ต่างจากการให้อภัยโทษตามกระบวนการยุติธรรมของไทยซึ่งบัญญัติให้เป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์แต่เพียงพระองค์เดียว ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษได้เป็นการแผ่เมตตากรุณาธิคุณและบำเพ็ญพระราชกุศลเพื่อเป็นอภัยทานแก่พสกนิกรผู้ต้องราชทัณฑ์เรียกว่าการพระราชทานอภัยโทษ ในทางบริหารและการปกครองของไทยการพระราชทานอภัยโทษจะช่วยให้ผู้ต้องขังที่ได้รับการปลดปล่อยพ้นโทษหรือลดหย่อนโทษ มีจิตใจที่สำนึกผิด กลับ

ประพัตติคนเป็นพลเมืองดีหรือหากผู้ต้องขังเป็นชาวต่างประเทศก็จะทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศมีความมั่นคงขึ้น แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกันแล้วการอภัยโทษหรือให้อภัยโทษแก่กันมีความหมายที่กว้างกว่าและสามารถปฏิบัติได้ทุกคน

การอภัยโทษของประเทศไทยปัจจุบันมีหลักการสำคัญอยู่ ๕ ประการ คือ

๑. หลักแห่งความเมตตา ใช้ธรรมของผู้ปกครองคือทศพิธราชธรรม จักรวรรดิวัตรและราชสังกตวัตถุตามหลักพระพุทธศาสนา

๒. หลักแห่งความยุติธรรมโดยใช้หลักนิติธรรม คือ ใช้พระราชอำนาจทางกฎหมาย

๓. หลักแห่งอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา คือ การลงโทษผู้กระทำความผิดให้รู้สึกเจ็บปวดและเกรงกลัวต่อโทษทัณฑ์

๔. หลักแห่งการบริหารกิจการราชทัณฑ์ เป็นการลดความรู้สึกรังเกียจของผู้ต้องโทษไม่ให้เป็นปรปักษ์ต่อสังคมและรู้จักปฏิบัติตนในทางที่ดี

๕. หลักแห่งความมั่นคงของประเทศ เป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยและความเป็นธรรมในสังคม ให้ทุกคนสำนึกถึงความสมควรสามัคคี

การพระราชทานอภัยโทษนี้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการยุติธรรม กล่าวคือในกรณีที่กฎหมายนั้นมิได้สอดคล้องกับความยุติธรรมทางศีลธรรมหรือตามความรู้สึกนึกคิดของบุคคลทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่กฎหมายลงโทษรุนแรงเกินไป และไม่ให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจตามสมควรแก่รูปคดีในแต่ละคดี ผลร้ายย่อมตกแก่ผู้ต้องคดีอาญาเหล่านั้นได้ เพราะกฎหมายก็ต้องเป็นกฎหมาย ตราใดที่กฎหมายยังมิได้รับการแก้ไขก็ต้องบังคับให้เป็นไปตามนั้น การให้อภัยโทษตามระบอบการปกครองในสังคมไทยปัจจุบันจะมีรูปแบบของการพระราชทานอภัยโทษ ๓ ลักษณะคือ ประการแรกการพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคล พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษรายบุคคลของพระมหากษัตริย์ยังคงความเป็นอิสระตามพระราชอัชฌาศัย โดยที่การพระราชพระบรมราชวินิจฉัยในคดีใด ไม่ว่าจะเป็นการพระราชทานอภัยโทษหรือการยกฎีกา จะมีต้องทรงผูกพันตามความเห็นหรือคำแนะนำของรัฐมนตรียว่าการทรงยุติธรรมและคณะองคมนตรี ประการที่สองการพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไป จะเป็นการให้อภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษเป็นจำนวนมากอันเป็นการแสดงออกถึงพระเมตตากรุณาของพระมหากษัตริย์ที่มีต่อราษฎรของพระองค์ในวโรกาสสำคัญๆ เช่น การอภัยโทษในพิธีบรมราชาภิเษก วันเฉลิมพระชนมพรรษาโดยตราเป็นพระราถุญฎีกา ประการสุดท้ายการขออภัยโทษตามจารีตประเพณีซึ่งเป็นบทบัญญัติที่มีไว้จำกัดเปิดเผ้าความไม่ยุติธรรมทั้งหมด เป็นเรื่องพระราชอำนาจตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ซึ่งเป็นเรื่องที่ยืดหยุ่นกว่าการอภัยโทษตามกฎหมาย และต้องเป็นกรณีที่ไม่ออกนอกกรอบของการอภัยโทษตามกฎหมายอีกชั้นหนึ่ง

๒. การอภัยโทษในพระวินัยตามหลักพระพุทธศาสนา (ธรรมาธิปไตย)

พระวินัยหรือศีลของพระภิกษุสงฆ์มี ๒๒๗ ข้อ แบ่งเป็นกลุ่มตามสาธธรรมและคุณค่า ได้ ๓ กลุ่มใหญ่ คือ ๑) ศิกขาบทที่เป็นหลักพรหมจรรย์ ๒) ศิกขาบทเพื่อประโยชน์สุขของสังคัม (สงฆ์) ๓) ศิกขาบทเพื่อประโยชน์สุขของชาวโลก พระวินัยจึงเป็นบัพตัญญูที่พระพุทธเจ้าทรงกำหนดขึ้นเป็นเครื่องมือควบคุมพระสงฆ์ให้สำรวม กาย วาจา และใจ เพื่อให้พระสงฆ์สามารถดำรงความเป็นผู้ทรงศีลอันเป็นผลให้บรรลุเป้าหมายในการปฏิบัติธรรมโดยง่ายและน้อมนำมารวบรวมให้เกิดเลื่อมใสศรัทธาในการปฏิบัติธรรมตาม

การบัญญัติพระวินัยพระพุทธเจ้าจะทรงกระทำก็ต่อเมื่อมีมูลเหตุดังกรณีปฐมบัญญัติ พระสุทินได้ล่วงละเมิดศีลวัตร เสด็จเมธุนกับภรรยาเกาจนตั้งครรภ์ คำครหาได้ยินได้แพร่สะพัดออกไป พระพุทธเจ้าทรงทราบเรื่องได้โปรดให้ประชุมสงฆ์ สอบสวนพระสุทิน พระสุทินรับว่าจริง แต่มิได้รู้ว่าเป็นการล่วงละเมิดศีลวัตรเพียงทำตามคำขอร้องของมารดา เพื่อตอบแทนบุญคุณให้ท่าน มีบุตรสืบวงศ์ตระกูล พระพุทธเจ้าทรงโปรดให้บัญญัติสิกขาบทข้อแรกว่า พระภิกษุผู้บวชในพระธรรมวินัยนี้ หากล่วงละเมิดประพฤติดิพพรหมจรรย์ของบรรพชิตด้วยการเสด็จเมธุนแล้ว ต้องอาบัติปาราชิก โทษตามพระวินัยบัญญัติ มี ๓ สถาน ได้แก่ ๑) โทษสถานหนักที่สุดในพระวินัย คือ ปาราชิก ต้องขาดจากการเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาทันทีไม่สามารถกลับเข้ามาอุปสมบทใหม่ได้อีก โทษปาราชิกเท่ากับโทษประหารนั่นเอง ๒) โทษสถานกลาง คือ สังฆาทิเสสในพระวินัย ภิกษุที่ต้องอาบัติจะต้องอยู่กรรมประพฤติดิพพรหมจรรย์ตนเอง ตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในพระวินัย จึงจะพ้นโทษ ๓) โทษสถานเบา ในพระวินัยตามความผิด ๕ อย่าง คือ ถุลลัจจัย ปาจิตตีย์ ฎีกเทสนียะ ทุกกฏและทุพภาสิต ต้องแสดงอาบัติต่อหน้าพระสงฆ์ด้วยกัน ซึ่งถือว่าเป็นการยอมรับกับสิ่งที่ตนทำ จึงจะพ้นโทษได้

หลักธรรมที่สำคัญ คือ ทาน ทำให้คนเห็นแก่ตัวน้อยลง ศีล ๕ ซึ่งจัดว่าเป็นมหาทานเป็นการให้ความปลอดภัย ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มรรคมีองค์ ๘ ได้ชื่อว่าเป็นข้อปฏิบัติอันพอดีที่จะนำไปสู่จุดหมายแห่งความหลุดพ้น สังคหวัตถุ ๔ เป็นธรรมที่ยึดเหนี่ยวและประสานใจหมู่ชนให้สามัคคีเป็นหลักการสงเคราะห์ พรหมวิหาร ๔ เป็นธรรมที่มีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติต่อตนเอง ต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ สาราณียธรรม ๖ เป็นธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึง เป็นหลักการอยู่ร่วมกัน หลักธรรมทั้งหลายที่กล่าวมาเป็นหลักธรรมที่เกี่ยวกับการอภัยทานมีปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักธรรมที่หากทุกคนปฏิบัติแล้วจะทำให้สังคัมมีความสุข แม้จะยังไม่มีการกระทำผิดต่อเราก็สามารถให้อภัยทานได้ ตัวอย่างการให้อภัยในคัมภีร์พระพุทธศาสนา กรณี พระพุทธเจ้าเสด็จโปรดคงคูลีมาล เป็นเรื่องพุทธชาดก ที่กล่าวถึง บุษย์ผู้ถูกโชคชะตาพลิกผันจากคนดีกลายเป็นมหาโจรที่ประชาชนเกรงกลัวและโยนโยความเกี้ยวเนื่องถึงพระพุทธเจ้า องคูลี

มลายังมีบุญเกี่ยวพัน ที่พระพุทธเจ้าได้เข้ามาทอพระเนตรเห็นมหาโจรองคุลิมาล ผู้มีบาปมีแก้ กล้าไถ่บรรลุธรรมาแต่หนหลัง กำลังจะเข้าสู่อนันตริยกรรม (ฆ่ามารดา) ไถ่มาถึงวันรุ่งขึ้น หากไม่รีบเสด็จออกไปประทานครมเสียก่อน คนไม่ทำชั่วโดยสันดานแต่หลงผิดเพราะเพื่อนและอาจารย์ชั่วต้องกระทำผิดฆ่าคน เมื่อได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าแล้วเข้าใจได้โดยง่ายและยอมรับ กรรมที่ตนได้หลงกระทำผิด ได้รับความเมตตาและให้อภัยโดยพระพุทธเจ้าจึงได้ขอวชเป็น พระภิกษุสงฆ์ เพื่อยุติการทำกรรมและได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ในที่สุด นับว่าพระพุทธเจ้าได้ให้ทั้ง ธรรมทานและอภัยทานโดยไม่โกรธเคืององคุลิมาล หลักธรรมที่เกี่ยวกับอภัยทานมีความสัมพันธ์ กับพระวินัยหรือสิกขาบทอันเป็นหลักแห่งพรหมจรรย์ โดยเอาลำดับของปาราชิก ๔ ข้อเป็นหลัก สิกขาบทที่ต้องอาบัติปาราชิก ๔ ของพระภิกษุนั้นตรงกับศีลห้า ๔ ข้อแรก แต่มีความรุนแรงของการ กระทำเป็นครุกรรม (กรรมหนัก) สำหรับผู้เป็นบรรพชิต จะเห็นได้ว่าศีล ๕ ของคฤหัสถ์เป็นศีล เบื้องต้นที่พุทธศาสนิกชนนำมาปฏิบัติเกี่ยวข้องกับพระวินัยของพระภิกษุสงฆ์ที่ต้องนำไปปฏิบัติ กล่าวโดยสรุปคือ ศีล สมาธิ ปัญญา นี่เป็นธรรมที่มนุษย์ต้องฝึกฝนพัฒนาเพื่อความดับทุกข์ทั้งแก่ ตนเองและผู้อื่น

๓. หลักการและคุณค่าอภัยทานตามหลักพุทธศาสนา

อภัยทานตามหลักพระพุทธศาสนา หมายถึง การให้ความไม่มียก ซึ่งมีปรากฏอยู่ใน พระไตรปิฎก ว่าเป็นมหาทาน ๕ ประการ ก็คือ ศีล ๕ นั้นเอง นอกจากอภัยทานเป็นการให้ที่เป็น มหาทานซึ่งเป็นการสร้างบารมีขึ้นสูงแล้ว อภัยทานยังมีคุณค่าและความสำคัญในด้านอื่น ๆ อีก หลายประการ แต่ที่สำคัญที่สุดคือ อภัยทานเป็นการพัฒนาจิตใจที่เป็นลักษณะแห่งความก้าวหน้า ของมนุษย์ เป็นการพัฒนาชีวิตที่มีความสำคัญยิ่งสัมมาทิฐิเป็นองค์มรรคองค์แรกจัดอยู่ในหมวด ของปัญญาในการที่จะพัฒนาจิตใจให้เกิด

ด้านหลักธรรมที่เป็นแนวทางของการปฏิบัติ ซึ่งเป็นกรอบของวิธีการปฏิบัติของ อภัยทานคือ พรหมวิหารธรรม สาธารณิยธรรม และสังคหวัตถุ ๔ โดยวิธีการปฏิบัติของอภัยทาน นั้นแบ่งออกได้เป็น ทางมโนกรรม ทางวจีกรรม และทางกายกรรม สำหรับการเริ่มต้นวิธีการปฏิบัติ ของอภัยทานนั้น ทางมโนกรรมหรือทางใจนั้นถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่มีความสำคัญที่สุด ที่จะนำไปสู่ การปฏิบัติที่เป็นอภัยทานทางกาย และทางวาจา เพราะการปฏิบัติอภัยทานทางใจนั้นเป็นการ เอาชนะใจตัวเอง ที่จะป็นอิสระออกจากความโกรธ เกลียดอาฆาตเค้น เป็นการปฏิบัติที่รื้อถอนและ สลายความยึดมั่นถือมั่นในความคิดของตนเอง ที่เป็นสาเหตุสำคัญอันจะนำไปสู่การเกิดความ ขัดแย้งขึ้นได้

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า อภัยทานจัดอยู่ในธรรมทาน ซึ่งหากจัดอยู่ในธรรมทานจะมีคำกล่าวที่ว่า ธรรมทานชนะการให้ทั้งปวง อภัยทานเป็นการชนะเหนือทานอื่นๆ เช่น การบริจาคทรัพย์ หรือวัตถุซึ่งเป็นของภายนอกร่างกาย ซึ่งเป็นอามิสทาน ในขณะที่อภัยทานเป็นการพัฒนามาจากภายในใจของผู้ให้ และหากเมื่อเทียบดูในธรรมทานให้ลึกซึ้งขึ้นไปอีก จะได้ว่าอภัยทานนั้นมีคุณค่าเหนือกว่าการให้ธรรมทาน เช่น การให้ความรู้ ซึ่งมักไม่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง ในขณะที่การให้อภัยทานนั้นให้ได้ยากยิ่งนัก ด้วยไปมีความสัมพันธ์กับความขัดแย้งในเชิงลบ เช่น การทะเลาะวิวาท ทำให้โกรธแค้น อาฆาต พยาบาท การให้อภัยทาน เกิดความรัก ความเมตตา ซึ่งทำให้บางครั้งการให้อภัยทานอาจดูเหมือนว่าเป็นการเสียเปรียบ ไม่ได้ได้รับความยุติธรรม เนื่องจากได้ยอมยกโทษให้คู่กรณีที่เคยล่วงละเมิดทำให้เราประสบกับความทุกข์หรือความเจ็บปวด และการให้อภัยบ่อยครั้งอาจพบว่าจะทำให้ฝ่ายตรงข้ามไม่มีการปรับตัวให้ดีขึ้น นั่นอาจเป็นเพียงเหตุผลภายนอก แต่สำหรับเหตุผลภายในซึ่งเป็นเรื่องของจิตใจนั้น เมื่อให้อภัยแล้ว จิตจะเบาสบาย เป็นอิสระทันทีจากความโกรธ ความอาฆาตแค้น ทำให้ปราศจากการกระทำที่เป็นอกุศล จึงเป็นที่ประจักษ์ได้ว่า อภัยทานเป็นมหากุศล และเป็นการสะสมบุญที่ยิ่งใหญ่อย่างแท้จริง เพราะเป็นการสร้างมหากุศลที่สมบูรณ์ครบถ้วนทั้งทาน ศีล และภาวนา

ผู้วิจัยพบว่า จากผลการศึกษาวิเคราะห์ระหว่างการอภัยโทษในสังคมไทย กับอภัยทานและอโหสิกรรมตามหลักพระพุทธศาสนานั้น โดยรวมแล้วสิ่งที่มีความสอดคล้อง และมีความชัดเจน เป็นผลออกมาที่เรียกว่า การกระทำ นั้น จะมีตัวเจตนาเป็นตัวกำหนดทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นทางพระพุทธศาสนา หรือในทางกฎหมายอาญา โดยก่อนที่บุคคลใดๆ ก็ตามจะแสดงสิ่งใดออกมาเป็นการกระทำนั้น ต้องมีการคิด ไตร่ตรอง การหมั่นมุ่งใจ การตั้งใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็คือ เจตนาที่ปรากฏอยู่ภายในที่จะเป็นตัวกำหนดให้แต่ละคนแสดงพฤติกรรมออกมานั่นเอง เรียกว่า กรรม ที่แสดงออกซึ่งจะชี้ หรือตัดสินได้ว่าบุคคลนั้นๆ กระทำความผิดได้กำหนดไว้ว่าจะแสดงออกมาได้ ๓ ช่องทาง ได้แก่ ทางกาย ทางวาจา ทางใจ และเมื่อบุคคลใดมีเจตนา และได้แสดงออกมาทางช่องทางใดช่องทางหนึ่ง เช่น ทางใจ แต่ไม่ปรากฏออกมาเป็นรูปธรรมให้ใครได้เห็น ตามหลักของเจตนาในทางพระพุทธศาสนาก็ถือว่าเป็นกรรมที่สมบูรณ์แล้ว แต่ในทางกฎหมายอาญานั้นการที่จะตัดสินลงโทษบุคคลใดก็ตามก็ต้องปรากฏผลแห่งการกระทำแสดงออกมาอย่างชัดเจน เพียงแต่คิดว่าจะทำ (มีเจตนา) แต่ยังไม่ได้ลงมือ ก็ยังไม่มีความผิดตามที่บัญญัติไว้

อภัยทานตามหลักพระพุทธศาสนาจัดว่าเป็นธรรมที่สำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับการให้หรืออภัยหนึ่งคือทานนั่นเอง คำว่า ทาน แปลว่า การให้ การให้นี้มีอยู่ ๒ อย่างด้วยกัน ที่องค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าท่านตรัสไว้ ให้สรรพสิ่งของต่างๆ อย่างนี้เรียกว่า อามิสทาน การบอกธรรม คำสั่งสอนของพระพุทธองค์เรียกว่าธรรมทานการให้ธรรมทานเป็นสิ่งที่ดี เพราะบุคคลที่ได้อ่านหรือได้ฟัง จะ

เกิดปัญญา การให้อภัย จัดว่าเป็นทานที่ไม่ต้องลงทุน เป็นปรมัตถทาน การให้ทานทั้งหลายเป็นปัจจัยไปสู่สวรรค์ การให้ทานถือเป็นบุญกิริยาวัตถุที่อยู่ในใจของชาวพุทธแทบทุกคน การให้ทานทุกชนิดย่อมมีผลทั้งสิ้น แม้แต่บุคคลเท่าน้ำลงในหลุมหรือบ่อเล็กๆ ด้วยหวังจะให้สัตว์ตัวเล็กๆ ได้อาศัยน้ำนี้เป็นอยู่ พระพุทธองค์ยังตรัสว่า เป็นบุญ ไม่จำเป็นต้องพุดถึงทานที่ให้แก่นมนุษย์ การให้อภัยโทษมีแนวคิดมาจากหลักธรรมของการให้ทาน อภัยทานเป็นการให้ในลักษณะที่มีไว้วัตถุทาน ก็ถือว่าเป็นบุญกิริยาวัตถุเหมือนกัน

ดังนั้น พระมหากษัตริย์ผู้ปกครองประเทศไทยก็ได้ทรงปฏิบัติศุภกิจราชธรรมและบำเพ็ญทศบารมีมาช้านาน มีพระราชอำนาจในการที่จะพระราชทานอภัยโทษแก่พสกนิกรผู้ต้องอาญาแผ่นดินได้ อันเป็นการบำเพ็ญทานบารมี แผ่เมตตาไปยังผู้ได้รับการให้อภัยโทษ และพสกนิกรของพระองค์ นั้นเป็นสร้างมหากุศลอันยิ่งใหญ่ เมื่อมีการลงโทษในการปกครองก็มักจะปรากฏเห็นเสมอว่ามีพระภิกษุผู้ใหญ่ในแต่ละยุคสมัยไปขอขมาขานชีวิตนักโทษประหาร ให้ละเว้นการประหารเพื่อเป็นทาน ทศพิชราชธรรม หรือธรรมของพระราชบิดา กิจวัตรที่พระเจ้าแผ่นดินควรประพฤติ

เมื่อพิจารณาหลักการทางพระพุทธศาสนาการบำเพ็ญทานบารมีแห่งองค์พระมหากษัตริย์ และหลักธรรมในการปกครองไม่ว่าจะเป็นพรหมวิหารธรรม จักรวรรดิวัตร ราชสังคหวัตถุหรือทศพิชราชธรรมซึ่งพระมหากษัตริย์ไทยทรงยึดถือปฏิบัติแล้ว การพระราชทานอภัยโทษเป็นพระราชอำนาจตามพระราชอัธยาศัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแต่เพียงพระองค์เดียว ในการที่จะพระราชทานพระมหากรุณาลดหย่อนผ่อนโทษเป็นประการใดก็ได้ ดังนั้นการวางนโยบายทางอาญาในการจำแนกลักษณะของความผิด หรือชนิดของนักโทษที่สมควรจะให้อภัยโทษหรือไม่ให้อภัยโทษในพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไปนั้นจึงมีความสำคัญ

การให้อภัยทานนั้นเป็นการสร้างพื้นที่ให้อารมณ์ที่เป็นกุศลเจริญงอกงามในจิตใจ ออกจากกับดักของความโกรธ จิตจะเบาสบายเป็นอิสระทันทีเท่ากับเป็นการพัฒนาคุณภาพของจิต เพราะเป็นการชำระล้างสิ่งเศร้าหมองของจิต ทำให้จิตนั้นบริสุทธิ์ผ่องใสอภัยทานนั้นจึงเปรียบเสมือนน้ำที่จะไปดับไฟภายในจิตใจที่เต็มไปด้วยความโกรธแค้นเต็มไปด้วยความอาฆาตพยาบาท ซึ่งนอกจากตัวเรานั้นจะทำร้ายตัวเองอย่างเต็มที่แล้ว จิตใจที่เต็มไปด้วยความโกรธ ยังจะมีพลังอำนาจในการสั่งการบุคคลให้มีพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง ทำร้ายผู้อื่นได้ง่ายอีกด้วย

อภัยทานตามหลักพระพุทธศาสนามีบทบาทที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะนำมาป้องกันและจัดการความขัดแย้งของสังคมไทย เพราะประชาชนโดยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งมี

พื้นฐานความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว จากการศึกษาวิเคราะห์อย่าง

ลึกซึ้ง จนความรู้ในศกสกล ผู้วิจัยได้นำมาเสนอเป็นองค์ความรู้ใหม่ในเรื่องอภัยทานกับการจัดการอภัยโทษสังคมไทยปัจจุบัน ซึ่งเป็นการพิสูจน์ ความเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้และให้ผลได้ไม่จำกัดกาล (อกาลิโก) ในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ด้วยการแสดงให้เห็นว่า อภัยทานเป็นสิ่งที่ชาวพุทธสามารถปฏิบัติได้จริง เป็นการใช้ปัญญา เพื่อพัฒนาชีวิต พัฒนาจิตใจของเรา สอดคล้องกับข้อเท็จจริงในยุควัตถุนิยมหรือบริโภคนิยม รวมไปถึงสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคมไทยปัจจุบัน

๔.๒ ข้อเสนอแนะ

การอภัยโทษนับว่ามีทวีความสำคัญในสังคมไทยปัจจุบันมากยิ่งขึ้นยังสามารถพัฒนาแนวทางให้สอดคล้องกับสังคมได้ ดังนี้

๑. สืบเนื่องจาก อภัยทาน เป็นวาระสำคัญในนโยบายของรัฐ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ ตลอดจนองค์กรส่งเสริมคุณธรรมทางภาคเอกชนต่างๆ ควรร่วมมือกันรณรงค์จัดทำโครงการสร้างสังคมคุณธรรม เพื่อปลูกฝังอภัยทาน โดยมีกิจกรรมหลากหลาย เช่น การจัดเข้าค่ายฝึกอบรมอภัยทาน เพื่อปลูกฝังจิตใจ สร้างเด็กให้มีอภัยทานในวันนี้ เพื่อเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการดำเนินกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของประชาชนในสังคมไทย

๒. ผู้ที่ต้องโทษเมื่อรับพระราชทานอภัยโทษและออกจากคุกไม่สามารถไปทำงานในองค์กรของรัฐหรือเอกชนได้ รัฐควรมีมาตรการช่วยเหลือให้บุคคลเหล่านี้มีงานทำและรายได้พอเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ มิฉะนั้นคนเหล่านี้ก็จะทำความผิดและเข้าไปสู่วงจรของการลงโทษซ้ำแล้วซ้ำอีก

๓. การให้อภัยโทษเป็นมหากุศล เป็นบุญบารมีแห่งองค์พระมหากษัตริย์ที่ให้แก่พสกนิกรผู้ต้องโทษ เป็นการบรรเทาผลร้ายและแก้ไขกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาดและช่วยให้ผู้ต้องโทษมีโอกาสกลับตัวเป็นคนดีของสังคม รัฐบาลควรเอาใจใส่ดูแลอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้มีความเข้าใจสิทธิของผู้ต้องโทษและสนับสนุนอำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจกรรมเผยแพร่คุณค่าและความสำคัญของการอภัยโทษตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อประโยชน์ต่อสังคมไทยตลอดไป

๔.๒.๑ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นไปที่การศึกษาในเชิงคุณภาพเรื่อง การให้อภัยโทษในสังคมไทยตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์ด้านเอกสารเท่านั้น แต่ยังขาดการศึกษาวิจัยเชิงทดลองในภาคสนาม ที่จะมุ่งเน้นการปฏิบัติคือ ผู้ที่ได้รับการอภัยโทษแล้ว ในการดำเนินชีวิตจริง นั้นสามารถที่จะนำไปจัดการปัญหาของตัวเองในชีวิตประจำวัน เพื่อที่จะได้แสดงว่า รูปแบบของอภัยทานและอโหสิกรรมตามหลักพระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลมากน้อยเพียงใดเพื่อที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมไทยได้ต่อไป